

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **S.**, so sídlom vo Z., správca konkurznej podstaty úpadcu K., „v konkurze“, so sídlom v S., zastúpeného JUDr. P., advokátom vo Z., proti odporcovi **M.**, bývajúcemu v D., **o zaplatenie 286,44 €**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 7 C 185/2009, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 20. apríla 2011 sp. zn. 6 Co 265/2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline z 20. apríla 2011 sp. zn. 6 Co 265/2010 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žilina rozsudkom z 12. apríla 2010 č.k. 7 C 185/2009-41 návrh navrhovateľa na zaplatenie zmluvnej pokuty vo výške 286,44 € zamietol a odporcovi náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení konštatoval, že zo zmluvy o nájme uzavretej 26. novembra 2001 medzi odporcom ako nájomcom a spoločnosťou D. (právnym predchodcom navrhovateľa) ako prenajímateľom vyplýva, že ide o zmluvu na predtlačenom formulári, ktorej obsahom je povinnosť prenajímateľa dodať odporcovi spotrebný tovar a povinnosť odporcu uhradiť sumu 17 649 Sk (585,84 €) s akontáciou 5 295 Sk (199 €) a 12 mesačnými splátkami po 1 030 Sk (34,19 €). Z čl. I. bod 4 všeobecných obchodných podmienok, ktoré sú súčasťou zmluvy vyplýva, že pokiaľ sa nájomca dostane do omeškania s úhradou nájomného, je povinný zaplatiť prenajímateľovi zmluvnú pokutu vo výške 0,1% z dlžnej sumy za každý deň omeškania a z čl. VIII. bod 1 týchto všeobecných zmluvných obchodných podmienok vyplýva, že právne vzťahy zo zmluvy sa budú spravovať ustanoveniami Obchodného zákonníka. Pri posúdení konkrétnych skutkových okolností danej veci ale dospel k záveru, že vzťah medzi účastníkmi konania má povahu občianskoprávneho vzťahu. Prihliadol pritom na ustanovenia zákona o ochrane spotrebiteľa (v znení účinnom

v čase uzavretia predmetnej zmluvy), ktoré obsahovali úpravu tzv. typových zmlúv, pri ktorých je súd oprávnený z úradnej povinnosti skúmať, či takáto zmluva neobsahuje neprimerané podmienky, ktoré by zakladali zjavný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, resp. by boli v rozpore s dobrými mravmi. Práve ustanovenie predmetnej zmluvy o voľbe Obchodného zákonníka pre úpravu práv a povinností účastníkov zmluvy (čl. VIII. bod 1 všeobecných obchodných podmienok) je takouto neprijateľnou podmienkou spôsobilou založiť (v spojení s inými ustanoveniami zmluvy) zjavný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, keďže neexistoval žiadny ekonomický dôvod, ktorý by spotrebiteľa (odporcu), nemajúceho možnosť ovplyvniť obsah zmluvných podmienok, viedol, nútil k tomu, aby svoj vzťah s dodávateľom podriadil pod ustanovenia Obchodného zákonníka. Režim Obchodného zákonníka je pritom pre spotrebiteľa tvrdší a dostáva ho do nevýhodnejšieho postavenia oproti úprave Občianskeho zákonníka. Súd prihliadol na to, že možno usudzovať aj o nedostatku vôle spotrebiteľa podriaďiť celý zmluvný vzťah Obchodnému zákonníku v samotnom procese uzatvárania takejto zmluvy. Preto dospel k záveru, že ustanovenie čl. VIII. bodu 1 všeobecných obchodných podmienok je ako neprimeraná podmienka v typovej zmluve ustanovením absolútne neplatným, ktoré nemôže zakladať žiadne právne účinky na vzťah zmluvných strán. Za nutné považoval uviesť, že z právneho hľadiska predmetnú zmluvu posúdil ako kúpnu zmluvu (§ 588 Občianskeho zákonníka) s vedľajším dojednaním o výhrade vlastníctva zakotveným v čl. VI. všeobecných obchodných podmienok (§ 601 Občianskeho zákonníka), aj napriek tomu, že je označená ako nájomná zmluva. Toto je podstatné len pre posúdenie navrhovateľom uplatneného nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty ako záväzkového zabezpečovacieho právneho prostriedku. Vychádzal z toho, že dojednanie o zmluvnej pokute (čl. I. bod 4 všeobecných zmluvných podmienok) malo povahu neprimeranej zmluvnej podmienky (§ 23a ods. 2 zákona č. 634/1992 Zb. v znení zákona č. 310/1999 Z.z.). Pri zabezpečení povinnosti v zmluve viacerými právnymi inštitútmi, je nevyhnutné posúdiť primeranosť použitia viacnásobného zabezpečenia povinnosti. Ak je splnenie povinnosti zaplatiť splátky kúpnej ceny zabezpečené výhradou vlastníctva a aj ex lege úrokmi z omeškania, dojednanie zmluvnej pokuty (vo výške 0,1% denne z dlžnej sumy) je zmluvnou podmienkou zakladajúcou značný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán a z hľadiska jej kauzy (ekonomického dôvodu pre zakotvenie do zmluvy) nie je ničím iným ako obchádzaním kogentného ustanovenia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka o najvyššej prípustnej výške úrokov z omeškania v občianskoprávných vzťahoch. Preto súd považoval čl. I. bod 4 všeobecných obchodných podmienok za absolútne neplatný (§ 39 v spojení s § 41 Občianskeho zákonníka) z dôvodu

jeho rozporu s § 23a ods. 2 zákona č. 634/1992 Zb. v znení zákona č. 310/1999 Z.z., ktorý nemôže zakladať žiadne právne účinky medzi zmluvnými stranami. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 151 ods.1 O.s.p.

Krajský súd v Žiline na odvolanie navrhovateľa rozsudkom z 20. apríla 2011 sp. zn. 6 Co 265/2010 rozsudok okresného súdu ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.) potvrdil a odporcovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Stotožnil sa so skutkovým stavom zisteným súdom prvého stupňa ako aj s právnym záverom, že dojednanie o zmluvnej pokute a dojednanie aplikácie Obchodného zákonníka je neprijateľnou zmluvnou podmienkou. I keď súhlasil s odvolateľom, že pri posudzovaní prijateľnosti zmluvnej pokuty je nutné prihliadnúť na všetky okolnosti veci, najmä na okolnosti existujúce v čase vzniku právneho úkonu, podľa jeho názoru však treba vziať do úvahy ďalšie zmluvné dojednania, napr. výšku úroku z omeškania, ktorý tiež predstavuje sankciu za porušenie povinnosti, ale najmä výšku zaistenej sumy vzhľadom na vzájomný pomer pôvodnej a sankčnej povinnosti. Poukázal na to, že v danom prípade zmluvná pokuta slúžila na zabezpečenie povinnosti splniť dlh riadne a včas. Zabezpečovala tú istú povinnosť ako úrok z omeškania. Tieto sankcie môžu existovať popri sebe, ale nemožno prehliadnúť, že úrok z omeškania plní a zabezpečuje zo zákona rovnakú funkciu, ako v tomto prípade zmluvná pokuta, ktorá plní tiež paušalizovanú náhradu škody. Dojednanie o zmluvnej pokute v predmetnej zmluve podľa názoru krajského súdu nesledovalo len účel riadneho splnenia povinnosti odporcom ako kupujúcim, ale aj neprimerané obohacovanie sa predajcu pri akomkoľvek minimálnom pochybení kupujúceho. Takto dohodnutá zmluvná pokuta nesleduje zákonom sledovaný účel, je nielen neprijateľnou podmienkou, ale je tiež v hrubom rozpore s dobrými mravmi. Zakladá nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech kupujúceho, ktorý nemá možnosť vzhľadom na formulárový charakter zmluvy ovplyvniť zmluvné podmienky. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti rozsudku krajského súdu podal na podnet navrhovateľa mimoriadne dovolanie generálny prokurátor. Navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Namietal vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (§ 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p.) spočívajúcu v nepreskúmateľnosti odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu vo všetkých jeho záveroch a v tom, že sa nevysporiadal s námietkami uvedenými v odvolaní navrhovateľa a nesprávne právne posúdenie veci (§ 243f

ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Poukázal na ustanovenia § 517 ods. 2, § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 157 ods. 2 O.s.p., § 211 ods. 2 O.s.p. Uviedol, že navrhovateľ v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa namietal aj závery súdu prvého stupňa vo vzťahu k ustanoveniu čl. VIII. bodu 1 všeobecných obchodných podmienok, s ktorými sa odvolací súd vysporiadal iba tým, že sa stotožnil s právnym záverom prvostupňového súdu. Takýto postup odvolacieho súdu podľa názoru generálneho prokurátora nepostačoval na riadne vysporiadanie sa s odvolacími námietkami. V tejto súvislosti poukázal na rozhodovaciu prax Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) a Európskeho súdu pre ľudské práva. Podľa jeho názoru ustanovenie § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka ani ustanovenie § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka nebránia tomu, aby pre prípad omeškania s plnením peňažného dlhu bola popri zákonom dôsledku v podobe vzniku práva požadovať úroky z omeškania dojednaná aj zmluvná pokuta. Samotná skutočnosť, že zmluvná pokuta bola dojednaná pre prípad omeškania s plnením peňažného záväzku tak nemôže znamenať, že dojednanie o zmluvnej pokute má povahu neprimeranej zmluvnej podmienky resp., že je neplatné. Dojednanie zmluvnej pokuty pre prípad omeškania s plnením peňažného záväzku nebráni ani samotná skutočnosť súčasného dojednania výhrady vlastníctva (§ 601 Občianskeho zákonníka), ktorá nemá povahu sankčného peňažného plnenia. Preto ani právne posúdenie veci v rozsudku súdu prvého stupňa podľa jeho názoru nezodpovedá ustanoveniam § 517 ods. 2, § 544 ods. 1 a § 601 Občianskeho zákonníka. Dohodnutú zmluvnú pokutu totiž s prihliadnutím na celkové okolnosti jej dojednania treba vyhodnotiť z hľadiska všetkých funkcií, ktoré inštitút zmluvnej pokuty plní. Pokiaľ potom odvolací súd prihliadol aj na „samotnú uplatňovanú zmluvnú pokutu“, správne právne posúdenie veci vyžadovalo vysporiadať sa aj s tým, že v danej veci celková výška zmluvnej pokuty narastala v závislosti od dĺžky omeškania s plnením časti peňažného záväzku, pričom toto omeškanie trvalo niekoľko rokov. Za nesprávne právne posúdenie považoval napokon aj to, že hoci predmetom konania bola pohľadávka zo zmluvnej pokuty za omeškanie s plnením peňažného záväzku, bolo vo veci podľa rozsudku odvolacieho súdu prihliadnuté na posúdenie povahy zmluvnej pokuty dohodnutej pre prípad porušenia iných povinností odporcu (ktorá zmluvná pokuta sa v danej veci neuplatnila). Zmluvná pokuta, ktorá podľa čl. I. bod 4 všeobecných obchodných podmienok mala zabezpečovať splnenie iných povinností odporcu, bola samostatnou zmluvnou pokutou, preto prihliadnutie na posúdenie povahy tejto zmluvnej pokuty pri danom predmete konania nezodpovedá ustanoveniu § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Účastníci sa k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.), po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie krajského súdu v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

Podľa ustanovenia § 243e ods. 2 O.s.p. mimoriadne dovolanie možno podať len proti tomu výroku súdneho rozhodnutia, ktoré účastník konania, osoba dotknutá týmto rozhodnutím namieta.

Podľa ods. 3 tohto ustanovenia generálny prokurátor Slovenskej republiky nie je viazaný rozsahom podnetu v prípadoch, v ktorých ani dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania (§ 242 ods. 2 O.s.p.).

V zmysle § 243f ods. 1 O.s.p. môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný rozsahom mimoriadneho dovolania, ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vady konania uvedené v ustanovení § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. (ide o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípadne nedostatok návrhu na začatie konania tam, kde konanie mohlo začať len na takýto návrh a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným) neboli generálnym prokurátorom namietané a ich existenciu nezistil ani dovolací súd.

Generálny prokurátor namietal vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ku ktorej došlo postupom odvolacieho súdu tým, že v odôvodnení svojho rozhodnutia nereagoval na relevantné námietky odvolateľa týkajúce sa právnych záverov súdu prvého stupňa vo vzťahu k uvedeným ustanoveniam všeobecných obchodných podmienok (tvoriacich súčasť nájomnej zmluvy z 26. novembra 2001). V dôsledku toho odôvodnenie jeho rozhodnutia nezodpovedá zákonným požiadavkám vyplývajúcim z § 157 ods. 2 O.s.p. a zabezpečujúcim preskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odnímajú tie jeho procesné práva, ktoré mu zákon priznáva. O vadu konania, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. Vady spôsobujúce zmatečnosť konania môžu nastať aj pri samotnom vydávaní rozhodnutia, ako dôsledok absencie niektorej jeho časti (záhlavia, výroku, odôvodnenia). Zakladajú nepreskúmateľnosť rozhodnutia ako celku, ktorá môže byť dôsledkom obsahovej a gramatickej nezrozumiteľnosti, neurčitosti alebo neodôvodnenosti (arbitrárnosti). Vydanie zmatečného rozhodnutia nemá svoje právne opodstatnenie najmä z hľadiska Ústavou Slovenskej republiky zaručeného práva účastníka konania na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie.

Postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odňala možnosť konať pred súdom zakladá porušenie práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „dohovor“), porovnaj napr. III. ÚS 156/06, III. ÚS 331/04, II. ÚS 174/04.

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie (podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) je aj právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky skutkovo a právne relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany t.j. s uplatnením nárokov a ochranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd (prvostupňový aj odvolací) pritom nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez

toho, aby zachádzal do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (pozri I. ÚS 241/07, III. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06, III. ÚS260/06).

Európsky súd pre ľudské práva v súvislosti s čl. 6 ods. 1 dohovoru formuloval viaceré zásady odôvodnenia rozsudkov, z ktorých vyplýva, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, na ktorých sú založené (H. c. Belgicko z 30. novembra 1987), rozsah tejto povinnosti sa však môže meniť s ohľadom na povahu rozhodnutí a musí byť posudzovaný podľa okolností každého prípadu (Ruiz Torija a Hiro Blani c. Španielsko z 9. februára 1994). Odôvodnenie pritom musí vyhovovať najmä základnej požiadavke preskúmateľnosti, ktorá má svoje opodstatnenie nielen z hľadiska možného použitia opravných prostriedkov, ale súvisí aj s postupom súdu z hľadiska práva na spravodlivé súdne konanie.

Samotné súdne rozhodnutie, ktorým sa završuje poskytovanie súdnej ochrany, musí byť logickým a právnym vyústením doterajšieho priebehu a výsledkov súdneho konania pri rešpektovaní zásad spravodlivého súdneho konania, pri jeho vydávaní musia byť zachované formálne a obsahové náležitosti s dôrazom na zrozumiteľnosť, určitosť, jasnosť a súlad skutkových a právnych dôvodov vo vzťahu k jeho výroku.

Podľa § 157 ods. 2 O.s.p. v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa domáha navrhovateľ (žalobca), ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Táto norma sa uplatňuje aj v odvolacom konaní (§ 211 O.s.p.). Ako vyplýva z rozhodovacej praxe ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní, zostali sporné alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov prvostupňového rozhodnutia, ktoré sa v odvolacom konaní preskúmava. Z toho možno vyvodiť, že nevysporiadanie sa s relevantnými - pre rozhodnutie významnými námietkami účastníka konania v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu treba považovať za porušenie

základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a tým aj naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 237 písm. f/ O.s.p. t.j. odňatie možnosti účastníkovi konania konať pred súdom vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu.

Z obsahu rozhodnutia prvostupňového súdu vyplýva, že pri závere o neopodstatnenosti navrhovateľom uplatňovaného nároku (výlučne) na zaplataenie zmluvnej pokuty podľa čl. I. bod 4 prvá veta Všeobecných obchodných podmienok, tvoriacich neoddeliteľnú súčasť zmluvy o nájme z 26. novembra 2001, za omeškanie s úhradou nájomného (čl. I. bod 2 písm. b/) vychádzal z právneho záveru o neprijateľnosti zmluvnej podmienky zakotvenej v čl. VIII. bod 1 Všeobecných obchodných podmienok spôsobilej založiť (v spojení s inými ustanoveniami predmetnej zmluvy) zjavný nepomer medzi právami a povinnosťami zmluvných strán a o absolútnej neplatnosti ich čl. I. bodu 4 (§ 39 v spojení s § 41 Občianskeho zákonníka) pre jeho rozpor s § 23a ods. 2 zákona o ochrane spotrebiteľa.

Odvolaací súd sa stotožnil s právnym záverom prvostupňového súdu o tom, že dojednanie o zmluvnej pokute a o aplikácii Obchodného zákonníka je neprijateľnou zmluvnou podmienkou (čl. I. bod 4 a čl. VIII. bod Všeobecných obchodných podmienok) a rozhodnutie súdu prvého stupňa ako vecne správne potvrdil. To bez toho, aby sa dôsledne vysporiadal so špecifickými odvolacími námietkami navrhovateľa (argumentačne podloženými citovanými rozhodnutiami a zákonnými ustanoveniami) relevantnými pre posúdenie správnosti právnych záverov súdu prvého stupňa z hľadiska povahy vzťahu medzi účastníkmi, charakteru a rozsahu uplatňovaného nároku, s prihliadnutím na konkrétne okolnosti danej veci, vo vzťahu k sporným článkom všeobecných obchodných podmienok a príslušným ustanoveniam aplikovaných právnych predpisov.

Odvolaací súd v odôvodnení rozhodnutia len skonštatoval, že pri posudzovaní zmluvnej pokuty bolo nutné prihliadať na všetky okolnosti veci a ďalšie zmluvné dojednania, ktoré majú súvislosť s porušením povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou (úroky z omeškania, výhrada vlastníctva). Z týchto vyvodzovaný názor o neprimeranosti zmluvnej pokuty (vzhľadom na výšku zabezpečenej povinnosti a časový horizont úverovania kupujúceho a uplatňovanú zmluvnú pokutu niekoľkonásobne prevyšujúcu prípadnú škodu a spolu so zákonnými úrokmi niekoľkonásobne prevyšujúcich úroky požadované bankami) však v kontexte právnej úpravy inštitútu zmluvnej pokuty a jej funkcií ako jedného

zo zabezpečovacích prostriedkov a aplikačnej praxe z hľadiska nielen charakteru zabezpečovaných povinností, ale aj spôsobu a výšky jej dojednania a súbehu s inými zabezpečovacími prostriedkami, či sankciami vo vzťahu k námietkam navrhovateľa, nijako nevysvetlil. A už vôbec sa nevysporiadal s námietkami správnosti záverov súdu prvého stupňa vo vzťahu k čl. VII. bodu 1 Všeobecných obchodných podmienok. Z týchto dôvodov je podľa názoru dovolacieho súdu odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu nejasné, nepresvedčivé a tým nepreskúmateľné, preto neumožňujúce dovolaciemu súdu preskúmať správnosť záverov súdov nižšieho stupňa o neopodstatnenosti nároku uplatneného navrhovateľom.

Vychádzajúc z uvedeného generálny prokurátor Slovenskej republiky preto dôvodne podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p., keďže to vyžadovala ochrana práv a zákonom chránených záujmov účastníkov konania a túto ochranu nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok krajského súdu v zmysle § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243b ods. 3 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Pre potreby ďalšieho konania vo vzťahu k otázke súbehu zmluvnej pokuty a úrokov z omeškania považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že zmluvná pokuta (všeobecne upravená v ustanoveniach § 544 – § 545 Občianskeho zákonníka a v ustanoveniach § 300 - § 302 Obchodného zákonníka) predstavuje zabezpečovací prostriedok, ktorého použitie, aplikáciu, jeho výšku alebo spôsob určenia si musia zmluvné strany výslovne (písomne) dohodnúť. Úrok z omeškania predstavuje tzv. zákonnú sankciu (príslušenstvo pohľadávky) pre prípad omeškania dlžníka s platením peňažného dlhu. Teda právo na zaplatenie úrokov z omeškania a zmluvnej pokuty má samostatné právne dôvody. Zatiaľ čo právo veriteľa požadovať úroky z omeškania vyplýva zo zákona (§ 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka), právo požadovať zaplatenie zmluvnej pokuty vyplýva z dohody medzi veriteľom a dlžníkom.

Účelom zmluvnej pokuty je donútiť dlžníka pod hrozbou majetkovej sankcie k riadnemu splneniu záväzku. Zmluvná pokuta teda predovšetkým predstavuje hrozbu dlžníkovi, že pokiaľ nesplní svoju zmluvnú povinnosť, vznikne mu povinnosť poskytnúť pre

tento prípad dojednané plnenie t.j. pokutu. Dojednaná zmluvná pokuta má teda predovšetkým čeliť porušeniu povinnosti (funkcia prevenčná), lebo ak bude zabezpečená povinnosť plnená, bola hlavná funkcia zmluvnej pokuty vyčerpaná. Okrem toho zmluvná pokuta má aj funkciu reparačnú (uhradzovaciú), lebo jej zmyslom je tiež reparaovať na strane veriteľa ujmu, ktorá mu vznikla v dôsledku porušenia povinnosti zo strany dlžníka. Zároveň však zmluvná pokuta môže zahŕňať aj ďalšie sumy, ktoré predstavujú trest (sankciu) pre toho, kto povinnosť porušil, pričom zmluvná pokuta je nezávislou od vzniku škody (viď rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. septembra 2008 sp. zn. 2 Cdo 172/2007).

Občiansky zákonník ani Obchodný zákonník sa súbehom zmluvnej pokuty a úroku z omeškania síce nezaoberajú, ale právna teória a aplikačná prax dospela k názoru, že v prípade ak si zmluvné strany dojednávajú pre prípad omeškania s plnením peňažného záväzku zmluvnú pokutu, tak je zmluvná strana, ktorá sa dostane do omeškania povinná druhej zmluvnej strane zaplatiť dojednanú zmluvnú pokutu ako aj úrok z omeškania. V Občianskom zákonníku, ani v Obchodnom zákonníku nie sú ustanovenia, z ktorých by bolo možné vyvodiť záver o tom, že aplikácia úrokov z omeškania vylučuje možnosť uplatnenia zmluvnej pokuty a naopak (viď napr. rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 28. augusta 2000 sp. zn. 29 Cdo 742/99, podľa ktorého ak si účastníci záväzkového vzťahu dojednávajú pre prípad omeškania s plnením peňažného či nepeňažného záväzku zmluvnú pokutu, dlžník je povinný v prípade omeškania so splnením uvedeného záväzku zaplatiť veriteľovi dojednanú zmluvnú pokutu a vedľa toho aj úrok z omeškania v zmysle § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

Vo vzťahu k povahe zmluvnej pokuty vymedzenej predmetom konania treba uviesť, že zákon nevylučuje možnosť dojednanie zmluvnej pokuty za omeškanie s platením peňažného záväzku. Dojednanie výšky zmluvnej pokuty, či spôsobu jej určenia je vecou dohody účastníkov zmluvy. Je preto možné dojednanie zmluvnej pokuty percentuálnou sumou za každý deň či mesiac, rok omeškania - v danej veci návrhom uplatnenej za omeškanie s úhradou nájomného vo výške 0,1% z dlžnej sumy za každý deň omeškania – teda rovnakým spôsobom ako v prípade úrokov z omeškania (viď rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 26. mája 1999 sp. zn. 29 Cdo 969/1999, rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. M Obdo V 4/2003, Zo súdnej praxe č. 2/2004). Teda výška zmluvnej pokuty môže byť závislá od doby, počas ktorej dlžník svoj záväzok porušuje (Rc 6/2000).

Právna úprava vzťahu zmluvnej pokuty a náhrady škody, obsiahnutá v Občianskom zákonníku má dispozitívny charakter (Obchodný zákonník túto úpravu pre oblasť obchodných vzťahov modifikuje kogentnou právnou úpravou, pokiaľ ide o význam a úlohu náhrady škody pri aplikácii moderačného práva v § 301) a je vyjadrená ustanovením § 544 ods. 1 Občianskeho zákonníka (povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu vzniká aj vtedy, keď oprávnenému účastníkovi porušením povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou nevznikne škoda) a ustanovením § 545 ods. 2 jednak ako paušalizovaná náhrada škody (veriteľ nie je oprávnený požadovať náhradu škody spôsobenej porušením povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta, ak z dojednania účastníkov o zmluvnej pokute nevyplýva niečo iné) a jednak ako limitovaná náhrada škody (veriteľ je oprávnený domáhať sa náhrady škody presahujúcej zmluvnú pokutu, len keď je to medzi účastníkmi dohodnuté).

Vychádzajúc z konkrétnych skutkových okolností danej veci treba, aby odvolací súd uvedené skutočnosti zohľadnil pri posúdení správnosti právnych záverov súdu prvého stupňa aj z hľadiska aplikácie príslušných ustanovení zákona o ochrane spotrebiteľa.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. septembra 2013

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová